

PROV. BESTUUR VAN DRENTHE	
No.: _____	
Ingek.: 21 MEI 2007	
AFDELING	
TE BEH. DOOR:	
DWS:	G.AFD.:

Aan:
de dagelijkse en algemene besturen van provincies, gemeenten en waterschappen
in Rijn-Noord en Nedereems

10 mei 2007

Geacht bestuur,

Hierbij ontvangt u informatie over de voortgang van de invoering van de Kaderrichtlijn Water in de
deelstroomgebieden Rijn-Noord en Nedereems. Het gaat om een drietal documenten.

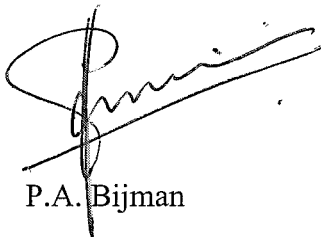
Allereerst ontvangt u een notitie waarin de bestuurlijke besluitvorming rond de Kaderrichtlijn Water is
beschreven.

Verder ontvangt u een verslag op hoofdlijnen van de werkzaamheden van de KRW-gebiedsgroepen in de
afgelopen periode.

Tot slot sturen wij u de geannoteerde inhoudsopgave van de adviesnota 'schoon en veilig water in Noord-
Nederland', waarin het advies van de gebiedsgroepen over doelen en maatregelen aan u zal worden
voorgelegd. De complete nota ontvangt u in oktober 2007.

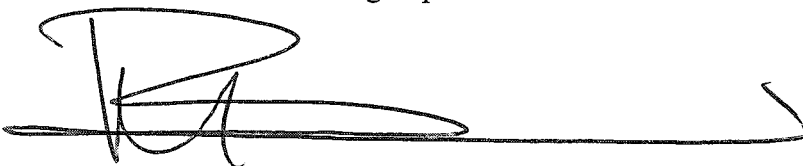
Zoals gezegd ontvangt u deze stukken ter informatie. Wij vragen uw bijzondere aandacht voor de notitie over
de bestuurlijke besluitvorming, omdat daarin de stappen op weg naar een zorgvuldig besluit over de
waterkwaliteitsmaatregelen en rol daarin van de dagelijkse en algemene besturen, staan beschreven.

Hoogachtend,
De voorzitter van het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Noord

P.A. Bijman

De voorzitter van de Stuurgroep Water 2000+

H. Bleker

Schoon en veilig water in Noord-Nederland

Adviesdocument KRW/WB21 implementatie Europese
Kaderrichtlijn Water in de gebieden Nedereems, Rijn-
Noord en Eems-Dollard.

Geannoteerde inhoudsopgave 25 april
2007

INHOUD

BLAD

1	SAMENVATTING EN LEESWIJZER	2
2	INLEIDING	2
3	HET WATERSYSTEEM ALS BASIS	3
3.1	Oppervlaktewater	3
3.2	Grondwater	3
3.3	Beschermde gebieden	3
4	DE HUIDIGE WATERSITUATIE	4
4.1	Oppervlaktewater (ecologische en chemisch)	4
4.2	Grondwater (chemische en kwantitatief)	4
5	BELASTINGEN DIE VAN INVLOED ZIJN	5
6	DOELSTELLINGEN	6
6.1.	Niet natuurlijk oppervlaktewater, kanalen en meren	6
6.2.	Natuurlijk oppervlaktewater, de Waddenzee	7
6.3.	Grondwater	8
7.	MAATREGELLEN DIE WE GAAN UITVOEREN	8
7.1.	End of pipe maatregelen	8
7.2.	Bronmaatregelen	8
7.3.	Inrichtingsmaatregelen	8
7.4.	Beheermaatregelen	8
7.5.	Ruimtelijke maatregelen	8
7.6.	Maatregelen kostenterugwinning watergebruik	8
7.7.	Overige maatregelen	9
7.8.	Maatregelen mariene wateren	9
8.	WAT LEVERT HET OP, WAT ZIJN DE KOSTEN EN HOE FINANCIEREN WE HET?	10
8.1.	Indicatie kosten	10
8.2.	Aandachtspunten kosten oppervlaktewater	11
8.3.	Aandachtspunten kosten grondwater	11
8.4.	Baten en maatschappelijke effecten	11
8.5.	Financiering	12
9.	CONCLUSIES EN VERVOLG	12
10.	VERKLARENDE WOORDENLIJST	13
11.	BIJLAGEN	13

1 SAMENVATTING EN LEESWIJZER

2 INLEIDING

Doel:	<p>Vorbereiden bestuurlijke besluitvorming in de regio. De nota 2007 heeft als specifiek doel:</p> <ul style="list-style-type: none">• goed inzicht in effecten van mogelijk maatregelpakketten• goed inzicht in kosten en baten van deze pakketten• voorkeursscenario per deelgebied• eerste richting lastenverdeling• inzicht in proces 2007-2009 <p>Betreft voorlopig een levend document dat in 2007 dienst doet als adviesdocument.</p>
Resultaat	<p>Het uiteindelijke resultaat bestaat uit een rapport dat input levert voor het op te maken Stroomgebiedbeheerplan, het Provinciale Waterhuishoudingsplan, de beheerplannen van de waterschappen en de waterplannen van de gemeenten.</p>
Inhoud/werkwijze	<p>Samenvatting van alle relevante ontwikkelingen en producten voor de regionale bestuurders. Bestuurlijke discussiepunten zullen in deze nota een plek krijgen. De Adviesnota wordt opgesteld op basis van de afzonderlijke producten en besproken met RAO en klankbordgroepen.</p>
Afstemming	<p>WB21 maatregelen worden meegenomen voorzover zij een bijdrage leveren aan KRW doelen. ILG maatregelen worden meegenomen voorzover zij een bijdrage leveren aan KRW doelen. De maatregelen voor Natura2000 gebieden voor kwaliteit voor het oppervlaktewater worden, voor zover bekend meegenomen in de gebiedsgroepen. De maatregelen voor Natura 2000 gebieden voor het grondwater worden bij het opstellen van de Beheerplannen Natura 2000 uitgewerkt; vaststelling van de beheerplannen in 2009/2010.</p>
Voorlichting en raadpleging van het publiek:	<p>In de Inleiding zullen de communicatie en participatieactiviteiten op gebiedsniveau genoemd worden, met verwijzing naar een bijlage, waarin een samenvatting van de gebiedsprocessen wordt opgenomen.</p>
Planning:	<p>Start met opstellen in april 2007. Behandeling in de RBO in juni en september.</p>

3.1 Oppervlaktewater

Karakterisering oppervlaktewater in de deelstroomgebieden

In deze paragraaf komt een geactualiseerde samenvatting van de al in 2004 opgestelde karakterisering van de twee deelstroomgebieden, waarin de waterlichamen en de status ervan (natuurlijk waterlichaam, sterk veranderd waterlichaam en kunstmatig waterlichaam) aan de orde komen. In de kaartenbijlage wordt de kaart met de ligging en de grenzen van de waterlichamen en de kaart van de watertypen (status) van de oppervlaktewaterlichamen opgenomen. De argumenten voor de keuze van de status worden weergegeven. De mogelijke discussiepunten/beslispunten voor het RBO rond de onderbouwing van de status worden aangegeven..

3.2 Grondwater

Karakterisering grondwater in deelstroomgebieden

In deze paragraaf komt een geactualiseerde samenvatting van de al in 2004 opgestelde karakterisering van de grondwatergebieden. In de kaartenbijlage wordt een kaart met de ligging en grenzen van de Grondwatergebieden opgenomen.

3.3 Beschermd gebied

In de deelstroomgebieden liggen een aantal beschermde gebieden, aangewezen op grond van verschillende Europese richtlijnen. Wanneer een waterlichaam valt onder verschillende richtlijnen, gelden de strengste doelstellingen. De mogelijkheid voor fasering en doelverlaging (zie hoofdstuk 6. Doelstellingen) gelden ook voor beschermde gebieden.

Het betreft:

- Waterlichamen (grond- en oppervlaktewater) voor onttrekking voor menselijke consumptie; De maatregelen voor drinkwater worden meegenomen in het kaderrichtlijn water proces. P.M.
- Beschermde gebieden voor schelpdierweek en visvangst; P.M.
- Beschermde gebieden voor Zwemwater en overige recreatie; P.M.
- Beschermde gebieden voor soorten en habitats. Het betreft de Natura 2000 gebieden, aangewezen in de natuurbeschermingswet conform Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. De doelen voor grondwater voor de Natura 2000 gebieden (voornamelijk verdroging) worden in de Beheerplannen 2009/2010 nader uitgewerkt. De doelen voor het oppervlaktewater voor de Natura 2000 gebieden worden besproken in de gebiedsgroepen. Ter informatie: De maatregelen zijn daar al globaal verkend. De eerste indruk is dat de maatregelen voor de KRW afdoende zijn voor de Natura 2000 gebieden.

De uitwerking van de beschermde gebieden gebeurt in de gebiedsgroepen en komt tot uiting in hoofdstuk 6 Doelstellingen en Hoofdstuk 7 Maatregelen. In de kaarten bijlage worden de kaarten met Beschermde gebieden opgenomen.

4 DE HUIDIGE WATERSITUATIE

In dit hoofdstuk komt een beknopte beschrijving van de huidige toestand; onderverdeeld voor Nedereems, Rijn-Noord en Eems-Dollard. Het betreft een actualisatie van de tekst in hoofdstuk 3 van de zomernota 2006.

4.1 Oppervlaktewater (ecologisch en chemisch)

4.2 Grondwater (chemisch en kwantitatief)

BELASTINGEN DIE VAN INVLOED ZIJN

In deze paragraaf komt een beknopte geactualiseerde samenvatting van de al in 2004 opgestelde belastingen die van invloed zijn op de twee deelstroomgebieden. De knelpunten wordt op dit moment uitgewerkt en inzichtelijk gemaakt in de rapportages per waterlichaam van de gebiedsgroepen, die eind juni gereed zijn (detailanalyse, totaal ca 40 waterlichamen). Een en ander wordt vervolgens samengevat in dit hoofdstuk. Mogelijke discussiepunten/beslisapunten voor het RBO rond de knelpunten in de belasting worden opgenomen.

Hierbij komen voorzover relevant aan de orde:

- een raming van de verontreiniging door puntbronnen;
- een raming van de verontreiniging door diffuse bronnen, met inbegrip van een overzicht van het bodemgebruik;
- een raming van de druk op de kwantitatieve toestand van het water, met inbegrip van onttrekkingen;
- een analyse van de andere gevolgen van menselijke activiteiten op de watertoestand zoals:
 - Hydromorfologische belasting (kunstwerken, rechttrekken, verdiepen, oeververdediging, bedijking);
 - Afvoerregulering en peilbeheer – verwijzen naar waterakkoorden en peilbesluiten;
 - verstoring door recreatie (scheepvaart);
 - visserij;
 - baggeren;
 - offshore activiteiten;
 - bodemdaling;
 - warmtelozing en warmte/koude opslag;

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van :

- de milieudoelstellingen voor de ca 40 waterlichamen (oppervlaktewater en grondwater, inclusief de beschermde gebieden; zie 3.3);
- de argumenten die gehanteerd zijn om te komen tot de milieudoelstellingen voor de waterlichamen (invulling van de begrippen significante schade en lichte afwijking);
- de argumenten die gehanteerd zijn als de beleidsdoelstelling voor 2015 afwijkt van de milieudoelstelling;
- de mate waarin de milieudoelen gerealiseerd zijn in 2015

Een en ander wordt op dit moment uitgewerkt en inzichtelijk gemaakt in de rapportages per waterlichaam van de gebiedsgroepen, die in juni gereed zijn (detailanalyse, totaal ca 40 waterlichamen). Een en ander wordt vervolgens samengevat in dit hoofdstuk.

6.1. Niet natuurlijk oppervlaktewater, kanalen en meren

Argumentatie bij het afleiden van de milieudoelstelling: significante schade en lichte afwijking

De milieudoelstelling, een zogenoemd Goed Ecologische potentieel, GEP, wordt voor de niet natuurlijke wateren, meren en kanalen, door de gebiedsgroepen afgeleid conform de zogeheten Praagse methode (zie voor deze methode de bijlage van de zomernota, die ook hier weer opgenomen gaat worden in de bijlage). Het GEP wordt afgeleid van het MEP, het Maximaal Ecologisch Potentieel. Om de MEP doelstelling te halen zijn maatregelen nodig. Deze zijn in kaart gebracht. Een aantal van deze maatregelen leiden tot het optreden van significante schade aan andere functies, naast of op het waterlichaam (significante schade). Een aantal van deze maatregelen leveren slechts een geringe bijdrage aan het MEP (lichte afwijking). Op grond hiervan kan de MEP doelstelling worden bijgesteld tot het Goed Ecologische potentieel, GEP. In het GEP zijn ook chemische parameters verwerkt.

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven:

- van de maatregelen, waarvan door de gebiedsgroepen is aangegeven dat deze leiden tot significante schade leiden of een te gering effect hebben (lichte afwijking);
- van de argumenten die daarbij gehanteerd zijn (wanneer wordt iets wel en wanneer niet als significante schade of als geringe bijdrage beschouwd) en de verschillen die daarbij optreden (bijvoorbeeld tussen gebieden, bijvoorbeeld tussen waterschappen).
- Mogelijke discussiepunten/beslispunten voor het RBO rond de argumentatie en invulling van de begrippen significante schade en /of geringe bijdrage en de op grond daarvan afgevalen maatregelen worden opgenomen.

Argumentatie bij het afleiden van de beleidsdoelstelling 2015

De KRW geeft aan dat de milieudoelstellingen in 2015 gehaald moeten worden. Conform de mogelijkheden die de kaderrichtlijn biedt mag alleen gefaseerd worden als de maatregelen leiden tot bovenproportionele kosten. De beleidsdoelstellingen voor 2015 zijn dan niet gelijk aan de milieudoelstellingen. Bij afwijking wordt er gefaseerd en moeten de milieudoelstellingen in de daaropvolgende beheerperiodes 2015- 2012 en 2021-2027 gehaald worden. Over eventuele verlaging van de doelen wordt pas in 2021 besloten op basis van de ervaring in de eerste twee beheersperiodes.

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven:

- van de maatregelen, waarvan door de gebiedsgroepen is aangegeven dat deze leiden tot bovenproportionele kosten tot 2015. De maatregelen die tot 2015 uitgevoerd worden, staan in hoofdstuk 6. evenals de benodigde maatregelen in de periode na 2015.
- van de argumenten die daarbij gehanteerd zijn (wanneer wordt iets wel en wanneer niet als bovenproportionele kosten beschouwd) en de verschillen die daarbij optreden tussen de gebieden/waterschappen.
- Mogelijke discussiepunten/beslispunten voor het RBO rond de argumentatie en invulling van het begrip bovenproportionele schade en de op grond daarvan afgevalen maatregelen worden opgenomen.

Voor deze fasering is in Nederland en ook in de gebieden Nedereems, Rijn-Noord en Eems-Dollard veelvuldig gekozen. Fasering leidt tot spreiden van kosten, het vergroot de baten en meekoppel mogelijkheden met ruimtelijke ontwikkelingen in stad en land, doordat er efficiënter gewerkt kan worden. Fasering sluit bovendien aan bij bestaande investeringscycli van overheden en bedrijven en geeft daaraan een impuls. Dit alles samen leidt tot kostenverlaging. Fasering biedt voorts meer kansen voor ontwikkeling van innovaties, onder meer in de vorm van pilots, in de periode 2009 tot en met 2015 en het toepassen van succesvolle innovaties in de daaropvolgende beheerperiodes 2015- 2012 en 2021-2027. Daardoor kunnen de doelen beter bereikt worden en de kosten verder worden beperkt.

De milieu en beleidsdoelstellingen

In de rapportages van de gebiedsgroepen wordt per waterlichaam GEP (milieudoelstelling) en de beleidsdoelstelling 2015 gedetailleerd weergegeven op een "ecologische maatlat".

In deze paragraaf wordt een samenvatting hiervan gegeven. Daarbij wordt aangegeven in hoeverre het beleidsdoel bijdraagt aan het GEP, om een indicatie te geven van de mate waarin de doelen al gerealiseerd zijn in 2015. De maatregelen die hiervoor nodig zijn, staan in hoofdstuk 7.

Mogelijke discussiepunten/beslispunten voor het RBO rond de mate waarin de beleidsdoelstellingen in 2015 een bijdrage leveren aan het GEP worden opgenomen.

6.2. Natuurlijk oppervlaktewater, de Waddenzee

De milieudoelstellingen die gehanteerd worden voor de natuurlijke oppervlakte wateren, in ons gebied alleen de Waddenzee, zijn:

- Goede ecologische toestand, GET, behorend bij natuurlijke oppervlakte wateren.
- Goede chemische toestand, GCT, behorend bij oppervlaktewateren

In deze paragraaf wordt op vergelijkbare wijze als in paragraaf 6.1. een samenvatting gegeven van de argumentatie bij het afleiden van de beleidsdoelstelling 2015 en een samenvatting van de (realisatie van de) milieu en beleidsdoelstellingen. Zie de desbetreffende kopjes in 6.1.

6.3. Grondwater

De milieudoelstelling die gehanteerd wordt voor het grondwater is de Goede grondwatertoestand, GGT, behorend bij grondwaterlichamen (opgebouwd uit GCT goede chemische toestand en GKT goede kwantitatieve toestand). Per grondwaterlichaam wordt de afleiding van de GGT en het beleidsdoel 2015, inclusief onderbouwing van keuzes voor maatregelen en aannames, inzichtelijk gemaakt in rapportages van de werkgroep grondwater en vervolgens samengevat in deze paragraaf. De doelstellingen voor waterlichamen voor onttrekking voor menselijke consumptie (zie 3.3. beschermde gebieden worden in de gebiedsgroep grondwater meegenomen).

7. MAATREGELEN DIE WE GAAN UITVOEREN

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting opgenomen van de maatregelen die voorgesteld worden voor de periode 2009-2015 en voor de periode 2015-2027. De verschillen die daarbij optreden tussen de gebieden/waterschappen worden eveneens aangegeven.

De maatregelen zijn te rangschikken in End of pipe maatregelen, bronmaatregelen, inrichtingsmaatregelen, beheer maatregelen, ruimtelijk maatregelen, maatregelen kostenterugwinning watergebruik, maatregelen mariene wateren en overige maatregelen. Een en ander wordt op dit moment uitgewerkt en inzichtelijk gemaakt in de rapportages eind juni per waterlichaam van de gebiedsgroepen (detailanalyse, totaal ca 40 waterlichamen), die hier samengevat moeten worden. Een overzicht van de titels van de rapportages wordt opgenomen in de bijlage.

7.1. End of pipe maatregelen oppervlakte water

7.2. Bronmaatregelen oppervlakte water

7.3. Inrichtingsmaatregelen oppervlakte water

7.4. Beheermaatregelen oppervlakte water

7.5. Ruimtelijke maatregelen oppervlakte water

7.6. Maatregelen kostenterugwinning watergebruik oppervlakte water

7.7. Overige maatregelen oppervlakte water

7.8. Maatregelen mariene wateren oppervlakte water

7.9. Maatregelen grondwater

7.10. Resultaat maatregelen tot 2015

In deze paragraaf wordt aangegeven in hoeverre de maatregelen tot 2015 bijdragen aan het GEP. Mogelijke discussiepunten/beslispunten voor het RBO rond de mate waarin de maatregelen in 2015 een bijdrage leveren aan het GEP worden opgenomen.

8. WAT LEVERT HET OP, WAT ZIJN DE KOSTEN EN HOE FINANCIEREN WE HET?

Om een weloverwogen pakket aan doelstellingen en maatregelen te kunnen vaststellen, is het belangrijk ook de consequenties te weten. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in kosten en baten en een aanzet gegeven tot een verdeelsleutel. De tabel in paragraaf 8.1. is conform de rapportage aan RBO van 8 maart 2007. Deze tabel en de rest van het hoofdstuk wordt verder ingevuld met behulp van de rapportages eind juni van de gebiedsgroepen. Getracht wordt dan ook zowel inzicht te geven in de investeringskosten als de exploitatiekosten.

8.1. Kosten

Hier komt een overzicht van investerings en exploitatiekosten van de voorgestelde maatregelen. Onderstaand overzicht met een indicatie van de investeringskosten 2005-2015 is opgesteld ten behoeve van RBO 8 maart 2007. Alle grijs gemaakte getallen zijn afkomstig uit de concept-zomernota 2006. Zwart gemaakte getallen zijn verbeterde cijfers op grond van nadere inventarisatie gemeentelijke enquête, bestuursstuk Hunze en Aa's d.d. 20-12-2006 en raming grondwaterinvesteringen. Deze tabel kan verder worden geactualiseerd en uitgebreid met exploitatiekosten als eind juni de rapportages van de gebiedsgroepen binnen zijn.

belangrijkste maatregelen	Rijn-Noord		Nedereems	
	huidig beleid	maximale inspanning	huidig beleid	Maximale inspanning
Generiek (kwaliteit)				
Verlagen mestgift	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Stofgerichte maatregelen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal Generiek (kwaliteit)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Regionaal (kwaliteit)				
Aanpassingen RWZI	9,0	55,5	22,1	24,6
{Afkoppelen regenwater (35% v gemeentes)	29,9		7,9	
{Sanering overstorten	7,9		5,6	
Overige maatregelen	0,3	2,7	0,1	2,3
Totaal Regionaal (kwaliteit)				
Regionaal (inrichting en beheer)				
Aanleggen vistrappen bij stuwen	0,4	2,3	0,1	0,8
Hermeanderen van beken en kreken	0,4	1,3	4,0	6,0
Inrichting oevers	1,1	16,7	0,3	2,4
Natuurvr. schonen / gedifferentieerd onderhoud	0,0	2,6	0,0	0,0
Visstandbeheer	0,1	0,4	0,0	0,0
Overige maatregelen	1,9	32,9	4,0	2,0
Totaal Regionaal (inrichting en beheer)	4,0	56,1	8,4	11,2
Regionaal (kwantiteit)				
Aankoppelen afgekoppelde beektrajecten	0,5	1,3	0,03	0,0
Dynamisch peilbeheer	0,0	8,2	0,0	0,1
Waterberging in polders	0,0	3,4	0,0	0,0

Aanleg inundatiezones	9,5	11,5	0,0	0,0
Overige maatregelen	0,0	4,1	0,0	11,2
Totaal regionaal (kwantiteit)	10,0	28,4	0,03	
Grondwater				
puntbronnen saneren in gw-beschermingsgebieden en VHR	0,0	7,0	0,0	7,0
Stimuleringsmaatregelen* <i>anti-verdrogingsmaatregelen</i>	0,0	37-43		0-6,3
<i>instandhoudingsdoelstellingen VHR**</i>			0,0	
Totaal grondwater	0	44-50	0,0	7-13,3
Totale inschatting deelstroomgebied				
Totale inschatting, zonder afkoppelen, sanering overstorten, en met realistisch pakket grondwater				

*) stimuleringsmaatregelen zijn jaarlijks terugkerende kosten. Zij zijn weggevalen in de tabel, het gaat om een optelsom over 9 jaar (2007 t/m 2015). Voor grondwater zijn de kosten voor stimuleringsmaatregelen voor meststoffen en bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden in Nedereems 500.000 euro, voor Rijn Noord 100.000 euro.

**) Voor de schuingedrukte posten geldt dat de kosten hiervan niet alleen volgen uit KRW verplichtingen. Het gaat om maatregelen waarbij de KRW verplichtingen meeliften met vereisten uit andere wetgeving. De kosten kunnen daarom niet (geheel) bij het KRW-budget gerekend worden. Het in het oog springende verschil tussen de kosten Nedereems en Rijn-Noord komt kortgezegd neer op het feit dat Nedereems geen "sense of urgency" kent en kosten op andere wijze "raamt". Nadere informatie is beschikbaar bij werkgroep Grondwater.

Indicatieve Kosteninschatting Waddengebied en Eems-Dollard

Verschillende herstel- en inrichtingsmaatregelen, waaronder zoet-zout overgangen: € 96 miljoen. Dit zijn de kosten die drukken op de RWS-begroting. Kosten van derden zijn niet meegenomen.

Bron: Rijkswaterstaat Compilatie-nota 2006, RIZA werkdokumentnummer 2006.094x, betreft variant ecologie advies.

8.2. Aandachtspunten kosten oppervlaktewater

Hier komt een toelichting op de kosten van oppervlaktewater, De verschillen tussen gebieden en/of waterschappen optreden worden toegelicht. Discussiepunten/beslisapunten voor het RBO worden aangegeven.

8.3. Aandachtspunten kosten grondwater

Hier komt een toelichting op de kosten van oppervlaktewater, De verschillen tussen gebieden en/of waterschappen optreden worden toegelicht. Discussiepunten/beslisapunten voor het RBO worden aangegeven.

8.4. Baten en maatschappelijke effecten

Zie agendapunt MKBA voor RBO 7 mei.

8.5. Financiering

In deze paragraaf wordt een tabel opgenomen waarin de kosten per (clustering van) maatregel(s) aangegeven zijn voor de voor de perioden 2000- 2006, 2007-2009, 2010-2015, 2015 -2027. Aangegeven wordt hoe kosten van de maatregelen, die de afgelopen jaren uitgevoerd zijn ten behoeve van de waterkwaliteit, verdeeld waren over de verschillende instanties (verdeelsleutel verleden) en hoe mogelijk in de toekomst (dit laatste op basis van de voorstellen uit de gebiedsgroepen). Zij vormen een basis voor de discussie over een toekomstige verdeelsleutel. Bij de discussie kunnen argumenten betrokken worden om tot een andere verdeling van kosten over te gaan. Er zal een voorstel gedaan worden voor deze argumenten, denk aan stimuleringsregelingen van het rijk, baten, uitkomsten uit het gebiedsproces.

Voor de financiering van KRW maatregelen zijn daarbij circa 10 mogelijkheden beschikbaar.

De 10 mogelijke routes voor de directe en de indirecte kosten zijn:

- 1) De vervuiler betaalt. Dit principe is toepasbaar op aantoonbare lozingen en diffuse bronnen. Het instrument is de WVO.
- 2) De trits belang betaling zeggenschap. Dit principe is toepasbaar op de instandhouding en verbetering van het watersysteem. Het instrument is de omslag van de waterschapsbelasting voor regionale wateren. Rijkswateren worden gefinancierd uit de algemene middelen.
- 3) Kostenterugwinning voor waterdiensten is een Europees principe. Hierbij betaalt de gebruiker voor specifieke waterdiensten of een specifieke waterkwaliteit. Ook kan directe verrekening met belanghebbenden hieronder vallen (overeenkomsten).
- 4) Financiering van het generieke rijksbeleid, stimulering en innovatie. (Nog aanvullen door RWS/CSN)
- 5) Financiering via provincies (o.a. voor het grondwaterbeheer en PMJP, nader uit te werken voor zwemwater, beschermde gebieden en waterparels)
- 6) Financiering via gemeenten (rioolheffing, OZB).
- 7) Financiering door gezamenlijke overheden op verschillende beleidsvelden: groen, milieu, woningbouw, recreatie, infrastructuur, werkgelegenheid, scholing, etc.
- 8) Europese subsidies met o.a. structuurfondsen en steunregelingen zoals CAP en POP II. (Nog aanvullen door provincies)
- 9) Nationale en provinciale subsidies (Nog aanvullen door CSN en provincies).
- 10) PPS constructies. (Invulling door regionale partijen).

9. CONCLUSIES EN VERVOLG

p.m.

Doorwerking KRW in plannen

In de Adviesnota moet worden aangegeven welke plannen en op welke plaats alles is verankerd, die moet een juridisch sluitend verhaal zijn. CSN/Ven W zal hiervoor een richtlijn opstellen. Voorlopig kunnen genoemd worden Stroomgebiedbeheerplan, het Provinciale Waterhuishoudingsplan, de beheerplannen van de waterschappen en de waterplannen van de gemeenten.

10. VERKLARENDE WOORDENLIJST

AmvB Algemene maatregel van Bestuur
Beleidsdoel 2015 Tussendoel voor (ecologische) waterkwaliteit in 2015
BPRW Beheerplan Rijkswateren
CSN Coördinatiebureau Stroomgebieden Nederland
GCT Goede chemische toestand
GEP Goed Ecologisch Potentieel (streefbeeld van niet natuurlijke oppervlaktewaterlichamen)
GET Goede Ecologische Toestand (streefbeeld van natuurlijke oppervlaktewaterlichamen)
GGT Goede grondwatertoestand
IDSW Informatiedesk Standaarden Water
KEA Kosteneffectiviteitsanalyse
KRW Europese Kaderrichtlijn Water
LBOV Landelijk Bestuurlijk Overleg Water
MEP Maximaal Ecologisch Potentieel (maximale streefbeeld van niet natuurlijke oppervlaktewaterlichamen)
MER Milieueffectrapportage
MKBA Maatschappelijke kosten-baten analyse
MIR Monitoring, Informatievoorziening, Rapportage
MRE Monitoring, Rapportage, Evaluatie
NW5 5 ^e Nota Waterhuishouding
RBO (RBO-nota, RBO-gebied) Regionaal Bestuurlijk Overleg
Rijn-Delta Werkgebied binnen het Rijnstroomgebied, verder onderverdeeld in deelstroomgebieden Rijn-Noord, Rijn-Oost, Rijn-West en Rijn-Midden
RWS Rijkswaterstaat
SGBP Stroomgebiedbeheerplan
SMB Strategische milieubeoordeling
STOWA Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
VHR Vogel-en Habitat Richtlijn
WB21 Waterbeheer 21 ^e eeuw
WBP Waterbeheerplan (door de provincies vast te stellen obv de Wet op de waterhuishouding)
WHP Waterhuishoudingsplan (door de provincies vast te stellen obv de Wet op de waterhuishouding)

11. BIJLAGEN

P.M.

Notitie van het RBO Rijn-Noord en de Stuurgroep Water 2000+

Onderwerp: betrokkenheid regionale besturen bij de besluitvorming

In de tweede helft van 2007 zal voor de implementatie van de Kaderrichtlijn Water de richting bepaald moeten worden. Aan de besturen van provincies, waterschappen en gemeentes zal worden gevraagd om een keuze op hoofdlijnen te maken over de ambities ten aanzien van de waterkwaliteit, en de bijbehorende maatregelen. Het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-Noord en de Stuurgroep Water 2000+ zijn verantwoordelijk voor de implementatie in Noord-Nederland. Met deze notitie willen wij u op de hoogte brengen van de wijze waarop het bestuurlijk besluitvormingstraject is vormgegeven. De einddatum van het traject is 22 december 2009, de datum waarop de KRW ons verplicht om het stroomgebiedbeheerplan te hebben vastgesteld.

Haalbaar en betaalbaar, met ambitie

Nederland investeert al vele jaren in schoner water. Daarbij zijn de nodige successen geboekt. Kanalen met stinkend schuim en een dode rivier de Rijn behoren tot het verleden. Maar met name de ecologische kwaliteit van het water kan nog flink verbeteren. De KRW vraagt dat iedere Europese lidstaat streeft naar een zo goed mogelijke waterkwaliteit. Echter, niemand is gehouden aan het onmogelijke of het onbetaalbare. Maatregelen die te duur zijn, of te grote schade veroorzaken aan de omgeving of de economie, hoeft men niet te nemen. De KRW vereist wel om die keuzes goed te onderbouwen.

De afgelopen jaren zijn rijk, provincies, gemeenten en waterbeheerders in de weer met het implementeren van de KRW: het beschrijven van de waterlichamen, het formuleren van doelen en maatregelen en het in beeld brengen van kosten en baten. In 2009, moet dit werk leiden tot een afgewogen pakket doelen en maatregelen.

Het stroomgebiedbeheersplan

De KRW vraagt van de lidstaten dat zij in een stroomgebiedbeheersplan doelen en maatregelen vastleggen. Dit plan gaat eind 2009 in, en heeft een looptijd van zes jaar. Het plan bestaat uit een strategisch deel waarin de doelen en ambities zijn vastgelegd, en een maatregelenprogramma. De wetgever heeft besloten om geen nieuwe planvorm in Nederland te introduceren, maar gebruik te maken van de waterplannen die we al hebben. Concreet betekent dit dat:

- het rijk een nota waterhuishouding en een Rijkswaterbeheerplan opstelt
- de provincies een waterhuishoudingsplan opstellen, eventueel als onderdeel van een POP.
- de provincies de doelen voor de ecologische waterkwaliteit en de drempelwaarden voor grondwater vastleggen in de provinciale milieuverordening
- de waterbeheerders een waterbeheerplan maken, met daarin de maatregelen die de waterbeheerders in de periode 2009 tot 2015 gaan nemen
- de gemeentes een raadsbesluit nemen waarin zij hun inspanningen vastleggen.

Bedenken, bespreken, beslissen: van grof naar fijn

De herijking van het waterkwaliteitsbeleid voor de KRW verloopt van grof naar fijn. In 2006 is een globale inschatting gemaakt van de KRW-doelen en de maatregelen die maximaal nodig zouden zijn om die te bereiken. Op grond hiervan is in de Decembernote KRW/WB21 van het kabinet de conclusie getrokken dat het realiseren van die doelen in 2015 niet haalbaar is. Nederland zet in op fasering van de maatregelen tot 2027. Welke maatregelen wel uitgevoerd kunnen worden tot 2015 volgt uit het gebiedsproces in de regio's, waarbij

overheden en belanghebbenden in detail bespreken welke maatregelen waar kunnen worden uitgevoerd. Hieronder beschrijven we hoe dit proces in zijn werk gaat en hoe de besturen van provincies, waterschappen en gemeenten betrokken zijn. Daarbij verschuift het accent van informeren, via consulteren en bespreken, naar besluiten in 2009.

Tot juni 2007: formuleren maatregelen

Het opstellen van de doelen en maatregelen vergt veel deskundigheid en gebiedskennis. Daarom zijn de waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat) de trekkers van dit onderdeel. Bij het bedenken van de maatregelen spelen gebiedsgroepen een belangrijke rol. In de deelstroomgebieden Rijn-Noord en Nedereems zijn 16 gebiedsgroepen actief, waarin naast provincie, waterschap en gemeentes ook belangengroepen zitting hebben.

De gebiedsgroepen spreken vooral over maatregelen, waarbij de gebiedskennis en betrokkenheid van de deelnemers moet leiden tot een concreet en gedragen maatregelenpakket.

In veel gebiedsgroepen zitten bestuurders van overheden en belangenorganisaties. De taak van de gebiedsgroepen is echter uitdrukkelijk **niet** om besluiten te nemen, maar om een zwaarwegend advies te geven aan de besturen van provincies, waterschappen en gemeenten. Wel is het streven om via het gebiedsproces in een vroeg stadium te streven naar haalbare en betaalbare maatregelen, waarvoor een zo breed mogelijk draagvlak bestaat.

De waterschappen leveren eind juni concept gebiedendocumenten aan het RBO. Het gebiedsproces wordt afgerond tussen eind juni en begin september 2007, afhankelijk van het beheersgebied van de waterschappen. De uitkomsten van het gebiedsproces worden door de waterschappen begin september in de definitieve gebiedendocumenten gerapporteerd aan het RBO.

De provincies hebben het voortouw bij het opstellen van doelen en maatregelen met betrekking tot grondwater. Ook hierbij worden belanghebbenden betrokken, en volgt er een **grondwaterrapportage** in juni 2007.

Betrokkenheid besturen

Zoals boven aangegeven gaat het in deze periode niet om het maken van afwegingen, maar om het formuleren van maatregelen en doelen. De besturen worden geïnformeerd over de voortgang. Van iedere ronde gebiedsgroepen wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt aan alle leden van provinciale staten, waterschapsbesturen en gemeenteraden toegestuurd. U kunt in **mei** en in **september** een verslag verwachten. Verder kunnen de colleges van GS en B&W, en de dagelijkse waterschapsbesturen hun algemene besturen informeren en consulteren over de bestuurlijke keuzes en dilemma's die in beeld komen en de consensus die in het gebiedsproces ontstaat. Te denken valt aan vragen over de effecten van maatregelen op maatschappelijke sectoren, de kosteneffectiviteit, kostenniveau en financiering, en de prioriteitsstelling voor de periode tot 2015.

In mei en juni worden een aantal bestuurlijke veldbijeenkomsten gehouden, waar u zich concreet kunt informeren over de problematiek en de resultaten van de gebiedsgroepen.

Bovendien worden er door provincies en gemeenteteambassadeurs voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor nieuwe statenleden en voor gemeenteraadsleden.

Juni tot december 2007: bespreken doelen en maatregelen

In de maanden juli, augustus en september worden de gebiedendocumenten, de grondwaterrapportages en de adviezen van de gebiedsgroepen onder

verantwoordelijkheid van het RBO Rijn-Noord en de Stuurgroep Water 2000+ samengevoegd tot een **Adviesnota Water Rijn-Noord en Nedereems**. Hierin staan:

- een voorstel voor de ambities en waterkwaliteitsdoelen, waarbij wordt aangegeven welke ruimte er is voor de regionale overheden om doelen vast te stellen
- een voorstel voor de maatregelen die tot 2015 genomen zouden moeten worden
- de kosten van die maatregelen
- een voorstel voor een kostenverdeling

De nota gaat over waterkwaliteit, en over waterkwantiteitsmaatregelen voor zover die een verband hebben met waterkwaliteit.

Betrokkenheid besturen

In de tweede helft van 2007 wordt aan besturen gevraagd om een afweging te maken en uiteindelijk in te stemmen met de KRW-doelen en maatregelen. De adviesnota wordt begin oktober door het Regionaal Bestuurlijk Overleg vastgesteld. Het RBO stuurt de nota aan de colleges van GS en B&W, en aan de dagelijkse besturen van de waterschappen. Het verzoek aan de besturen is de nota te voor te leggen aan de algemene besturen, en de resultaten van de bestuurlijke behandeling toe te sturen aan het RBO. Daarbij bespreekt ieder bestuur – naast de algemene aspecten - de onderdelen die onder zijn verantwoordelijkheid vallen. De provinciebesturen zijn verantwoordelijk voor de algemene uitgangspunten van het beleid, de waterkwaliteitsdoelen, maatregelen voor grondwater, vaarwegbeheer en ruimtelijke maatregelen.

De waterschapsbesturen zijn aan zet voor maatregelen op het gebied van zuiveringsbeheer en inrichting en beheer van oppervlaktewateren.

Gemeentes zijn verantwoordelijk voor de maatregelen die verband houden met riolering, eventuele maatregelen in de sfeer van duurzaam bouwen en het onderhoud van stedelijk water.

Het adviesdocument Rijn-Noord en Nedereems wordt aan de hand van de reacties van de besturen aangepast tot de **Beslisnota Water Rijn-Noord en Nedereems**. Het streven is om in de beslisnota een pakket doelen en maatregelen neer te leggen waarover bestuurlijke overeenstemming bestaat. De beslisnota wordt in het voorjaar van 2008 door de besturen van provincies, waterschappen en gemeenten vastgesteld.

2008 en 2009: plannen en besluitvorming

De Kaderrichtlijn stelt een aantal dwingende termijnen. Uiterlijk 22 december 2008 moet het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan worden vastgesteld en ter inzage worden gelegd. Na een inspraaktermijn van 6 maanden moet vervolgens uiterlijk op 22 december 2009 het definitieve stroomgebiedbeheersplan worden vastgesteld. Dit betekent dat alle overheden voor die data hun plannen gereed moeten hebben.

Betrokkenheid besturen

In 2008 en 2009 verwerken alle overheden de doelen en maatregelen, zoals die in de Beslisnota zijn vastgelegd, in de plannen, verordeningen en besluiten waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Iedere partij volgt daarbij zijn eigen bestuurlijke traject. Het is wel van belang dat de afstemming tussen de plannen gehandhaafd blijft. Een bijstelling van de ambitie door een partij kan gevolgen hebben voor de maatregelen die een andere partij moet nemen. Dit betekent dat ook tijdens het opstellen van de plannen de afstemming door moet gaan. Het RBO Rijn-Noord en de Stuurgroep Water2000+ zullen hierin een centrale rol blijven spelen.

Het vaststellen van de plannen vindt bij voorkeur plaats in de volgorde van de wettelijke samenhang: eerst de rijks- en provinciale plannen, vervolgens de plannen van de waterschappen en tot slot de raadsbesluiten van de gemeenten. Meer informatie over dit proces vindt u in hoofdstuk 5 van de Zomernota Rijn-Noord en Nedereems 2006, en in hoofdstuk 8 van de Rijks-Decembernota 2006. Deze

documenten zijn beschikbaar via de website www.groningenleeftmetwater.nl, www.fryslanleeftmetwater.nl en www.kaderrichtlijnwater.nl.

Nadere informatie

Wij hebben getracht om in deze notitie een zo helder mogelijk beeld te geven van het bestuurlijk traject voor de Kaderrichtlijn Water. Mocht u nadere informatie willen dan kunt u de volgende bronnen raadplegen. Alle landelijke documenten rond de KRW zijn beschikbaar via de website www.kaderrichtlijnwater.nl. De regionale documenten staan op www.groningenleeftmetwater.nl en www.fryslanleeftmetwater.nl.

Verder kunt u contact opnemen met de projectleiders van Rijn-Noord en Nedereems, Thomas Ietswaart (058-2925807) en Anco Hoogerwerf (050-3164459).

Gemeentebestuurders kunnen ook de gemeentebassadeurs benaderen: Egbertha Schuiling voor Fryslân (0513-481561) en Eric Lanooy voor Groningen en Drenthe (0592-366769)

'Samen de beste weg uitzetten'

Verslag KRW-gebiedsgroepronde 3 Noord-Nederland 2007

Auteur: Anco Hoogerwerf in samenwerking met gebiedsgroep-trekkers van NZV, Hunze+Aa's en RWS
Datum: 25 april 2007

Algemeen/Organisatie/Inhoud

In de periode januari-april zijn in de gebieden van de drie Noordelijke Waterschappen gebiedsgroepbijeenkomsten gehouden. Ook in verband met de KRW-Wadden/Eems-Dollard en het onderdeel grondwater zijn themabijeenkomsten gehouden. In deze notitie wordt verslag gedaan van deze bijeenkomsten om inzicht te geven in het proces en de inhoudelijke discussiepunten die spelen in de gebieden rondom de Kaderichtlijn water en WB21.

Het betreft bijeenkomsten in de volgende gebieden met de volgende gegevens:

Waterschap	Aantal bijeenkomsten in periode jan-maart 2007	Gemiddeld aantal deelnemers	Inhoud van de bijeenkomst
Fryslân	6	30	presentatie huidige toestand, bespreken maatregelen, effecten, kosten en kosteneffectiviteit.
Noorderzijlvest	3	20	presentatie huidige toestand, bespreken maatregelen, significante schade, effecten, kosten en kosteneffectiviteit.
Hunze en Aa's	6	50	presentatie huidige toestand, KRW/WB21-knelpunten en doelen, inventarisatie maatregelen.
RWS	2 keer 5	20	I: Maatregelen formuleren II: Prioriteren

Uit het overzicht blijkt dat de drie waterschappen globaal het zelfde doel hadden met de gebiedsgroepen: presentatie huidige situatie en bespreken mogelijke maatregelen. De uitwerking is wel verschillend geweest, ook binnen één waterschap. Dit had vooral te maken met lopende planvormingsprojecten (Drentse Aa), beschikbare gegevens en de beschikbare ambtelijke inzet. De deelnemers aan de bijeenkomsten waren over het algemeen een mix van enkele bestuurders (waterschap en wethouders), mensen van belangenorganisaties (landbouw, natuurbeheer, milieu, watersport etc) en ambtenaren van waterschappen, gemeenten en provincies. Voor grondwater zijn in de provincies Drenthe en Groningen enkele bijeenkomsten gehouden, specifiek gericht op de situatie ter plaatse van grondwaterbeschermingsgebieden. De bijeenkomsten over grondwater gingen vooral over de maatregelen: anti-verdrogingsmaatregelen, bestrijdingsmiddelengebruik op verhard oppervlak, puntbronnen (bodemverontreinigingen), grondwaterbeschermingsgebieden en de handhaving van het vergunningenbeleid hierin. Daarnaast is er een overleg georganiseerd ten behoeve van de afstemming tussen KRW-GGOR-Natura2000-TOP lijst verdroogde gebieden. Tevens is er met de waterschappen en landbouw meer in brede zin gesproken over bestrijdingsmiddelen.

Rijkswaterstaat heeft in opdracht van de bestuurlijke gebiedsgroepen twee keer 5 themagroepen gehouden voor het Waddenzee/Eems-Dollardgebied. Op basis van de maatregelen worden 3 scenario's ontwikkeld.

In totaal zijn zo'n 800 personen betrokken geweest bij deze gebiedsgroepronde.

Reacties van deelnemers

De reacties van de deelnemers zijn over het algemeen nog wat afwachtend tot en met positief kritisch. Dit is sterk afhankelijk van de opzet van de bijeenkomst en de problematiek. In sommige bijeenkomsten is een KRW-simulatiespel gespeeld dat direct leidde tot intensieve discussies. Andere bijeenkomsten kenmerkten zich tot een wat luisterende houding. Deelnemers zijn van mening dat het

goed is dat waterkwaliteit onder de loep genomen wordt en dat er een mogelijkheid voor discussie hierover wordt geboden.

Een belangrijk punt is de rol van de gebiedsgroepen in het totale KRW-proces. Tijdens de bijeenkomsten is door de waterschappen helder uiteengezet dat de gebiedsgroep een adviserende rol heeft richting het Regionaal Bestuurlijk Overleg KRW/Stuurgroep Water 2000+. Daarover zijn geen misverstanden geweest. Wel hadden sommige deelnemers het idee dat er niet veel meer te beslissen valt. Vooral het voorwerk van het waterschap leidde tot deze opvatting. 'De richting dan wel de ambitie is al bepaald is een veel gehoorde opmerking.' Voor waterschappen blijft dit een dilemma tussen een tijdrovend bottom-up proces en gefocuste bijeenkomsten die met weinig extra tijd toch tot een maatregelenpakket leiden. Vanwege de tijdsdruk is door de waterschappen gekozen voor het opstellen van informatie vooraf.

De inbreng vanuit de landbouwsector was prominent en goed georganiseerd. Tevens kenmerkte de inbreng van de landbouw zich door terughoudendheid, maar had deze wel een constructief karakter.

In de themagroepen van de Waddenzee zijn door de deelnemers zo'n 80 maatregelen geformuleerd en in een prioriteitenlijst geplaatst. Deelnemers hebben hier met enthousiasme aan gewerkt.

Als succes van deze ronde in Noord-Nederland kunnen we noemen: betrokkenheid van de aanwezigen en bereidheid om mee te werken aan het opstellen van een maatregelenpakket.

Grote discussiepunten

- **Significante schade:** Dit betreft een term uit de KRW-systematiek waarmee aangegeven wordt dat indien de status natuurlijk water of maatregelen tot grote schade leiden aan gebruiksfuncties, de dan bij de vast te stellen status en ecologische doelstellingen deze herstelmaatregelen niet meegenomen hoeven te worden (o.a. als veiligheid in het gedrang komt, areaal landbouw aanmerkelijk afneemt, areaal drinkwater aanmerkelijk wijzigt, waardevolle landschappen verloren gaan etc.). Het speelt o.a. bij hermeandering in een landbouwgebied, natuurlijk peilbeheer Friese plassen en kanalen en Schild-Zuidlaardermeer. De term is moeilijk uit te leggen in een gebiedsgroep die slechts enkele keren bij elkaar komt. Dit wekt daarom verwarring. Daarnaast domineren mensen die hun woordje snel klaar hebben de discussie waarmee derhalve ook de richting van de significante schade bepaald wordt.
- **MEP/GEP -afleiding:** Via 'significante schade' en 'lichte afwijking' (geringe effectiviteit) worden de doelen van het maximaal en het goed ecologisch potentieel bepaald. Maatregelen, die mogelijk een negatief economisch effect met zich mee brengen, worden niet meegenomen in deze doelverlaging. Dit betekent namelijk in de ogen van de waterschappen onrealistisch hoge doelstellingen die ook moeilijk uit te leggen zijn.
- **Nutriëntenmaatregelen en de rol van de gemeenten:** Tijdens de gebiedsgroepen werden de gemeenten nogal eens geconfronteerd met maatregelvoorstellen die vooral in de bebouwde kom moeten plaatsvinden (afkoppelen, riooloverstorten, RWZI's). Dit leidde tot gemeentelijke reacties waarbij de vraag speelde of de effectiviteit van de stedelijke maatregelen opwoog tegen de belasting van mest in het totale gebied. Bij het mestvraagstuk wordt er door de minister van uitgegaan dat het huidige landelijke mestbeleid in 2015 leidt tot een evenwichtsituatie.
- **Opstellen maatregelenprogramma:** Een punt dat bij de gebiedsgroepen nogal wat aandacht had was de onderbouwing van de maatregelenkeuze. Hierbij zijn de onderlinge weging van kosten en baten en effectiviteit aan de orde. Veel aanwezigen hadden behoefte om inzicht te krijgen in de achtergronden die het waterschap gebruikt heeft bij het opstellen van een maatregelenpakket/programma.
- **'Wie gaat dat betalen?':** Veel aanwezigen vroegen naar de financiering van de maatregelen. Vooral uit de landbouwsector werd regelmatig gewezen op de aanleg en onderhoud van ecologische oevers. Indien de kosten vergoed worden (bv blauwe diensten) valt hierover met de landbouw best te praten.

- **Gemeentelijke maatregelen:** De gemeentelijke maatregelen zijn veelal van lokale aard en hebben weinig effect op regionale schaal. Dit doet bij gemeentelijke vertegenwoordigers de vraag rijzen waarom deze maatregelen zo prominent in de voorstellen staan.
- **Begrenzing van de oppervlaktewaterlichamen:** Door met name de natuur- en milieubelangenorganisaties is aangevoerd dat de KRW zich teveel op de grote waterlopen (waterlichamen) focust. De kleinere waterlopen in de omgeving (haarvaten) zijn vaak even belangrijk om maatregelen te nemen.
- **Mate van detail te benoemen grondwaterbeschermingsmaatregelen:** Ter discussie is de mate van detail waarmee grondwaterschermingsmaatregelen moeten worden opgenomen in het stroomgebiedsbeheersplan. Het ene uiterste betreft het opnemen van alle afzonderlijke maatregelen. Het andere uiterste betreft de hoofdlijnen van aanpak en een verwijzing naar de uitgewerkte maatregelen in een provinciale verordening.
- **Natura2000 versus KRW:** De grondwatermaatregelen in de Natura2000 gebieden worden opgesteld naar gelang er sprake is van een urgentie. Ter discussie is nog of de doelen die in het KRW-traject worden vastgesteld in 2008 voldoen aan de doelen in de beheersplannen voor Natura 2000 gebieden.
In de themagroepen van de Waddenzee was veel vraag naar de relatie tussen KRW-B&Oplan en Natura 2000.

Aandachtspunten voor het vervolg

- **Uitwerkingsniveau:** Binnen korte tijd moeten de waterschappen een maatregelenpakket opstellen op basis waarvan de bestuurders (provincie, waterschappen, gemeenten) in de tweede helft van dit jaar de ambitie gaan vaststellen. Dit betekent dat in het uitwerkingsniveau hier en daar op basis van 'experts judgement' gewerkt moet worden. Dit leidt tot de vraag of het verantwoord is om, op basis van de nu te maken uitwerking, bestuurlijke besluiten te nemen. Een voordeel van de huidige aanpak is dat er na 6 jaar voorbereiding een bestuurlijke ambitie wordt neergezet en dat er een basis ligt voor de uitwerking in de diverse plannen.
- **Vergelijkbaarheid van doelen en maatregelen tussen deelgebieden:** Het is van groot belang dat de uitwerkingen van de overlappende deelgebieden overeenkomen. Het is bijvoorbeeld zeer onwenselijk als in twee naastgelegen gebieden verschillende stikstof- en fosfaatgetallen worden aangehouden.

Vervolg traject

Heel globaal is het volgende traject vastgesteld:

* Juni en september: Afronding gebiedsgroepenronde IV

* Juli-September: Opstellen Adviesnota

* Oktober: Vaststellen Adviesnota door het RBO/Stuurgroep Water 2000+

* Oktober 2007-Februari 2008: Bestuurlijke behandeling in Staten, AB's en Gemeenteraden

* Na Februari 2008: Uitwerking in water(beheer)-, waterhuishoudingsplannen en Rijksnota Water.